

POSTANOWIENIE

8 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Grzesiowski

na posiedzeniu niejawnym 8 października 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa K.R., S.Ł. i M.Ł.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 30 czerwca 2023 r., I ACa 1331/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od pozwanej na rzecz powodów kwotę po 900 zł (dziewięćset złotych) tytułem kosztów postępowania kasacyjnego - z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 30 czerwca 2023 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku w punkcie pierwszym (I) oddalił apelację pozwanego Bank spółki akcyjnej z siedzibą w W. od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku z 16 maja 2022 r., w którym Sąd ten ustalił, że bliżej oznaczona umowa kredytu zawarta między Bankiem1 spółką akcyjną z siedzibą w W. (poprzednikiem prawnym pozwanego) a powodami K.R., S.Ł. i M.Ł.

jest nieważna i zasądził od pozwanego na rzecz powódki K.R. kwotę 199.101 zł. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 20 października 2020 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w części dotyczącej żądania odsetek za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu czyli od dnia 24 września 2020 do dnia 19 października 2020 r. i orzekł o kosztach procesu; oraz w punkcie drugim (II) Sąd Apelacyjny orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

2. Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wywiodła strona pozwana. Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powołując się na przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1, pkt 2 i pkt 4 k.p.c. Skarżący podniósł, że skarga jest oczywiście uzasadniona ze względu na to, że: 1) sądy błędnie ustaliły nieważność umowy kredytu, podczas gdy zdaniem skarżącego żądanie powództwa powinno być nakierowane na to, aby sąd dokonał ustalenia nieistnienia stosunku prawnego; 2) sądy błędnie uwzględniły roszczenie odsetkowe od doręczenia pozwanemu odpisu pozwu, natomiast zdaniem skarżącego odsetki mogłyby zostać zasądzone od dnia złożenia przez należycie poinformowanego przez sąd powoda oświadczenia o wyrażeniu zgody na objęcie dobrowolnym system ochrony konsumenckiej; 3) sądy orzekające w sprawie zdaniem skarżącego (z racji bliżej uzasadnionych w skardze) błędnie ustaliły nieważność umowy kredytu wskutek abuzywności postanowień umownych i braku możliwości zastąpienia niedozwolonych postanowień obiektywnym (niezależnym od banku) kursem waluty, czy też przepisem dyspozytywnym. Skarżący podał również, że w sprawie występuje potrzeba wykładni przepisów art. 203¹ §1-3 k.p.c. Ponadto skarżący stwierdził, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne polegające na konieczności odpowiedzi na pytanie, czy istnieje prawna możliwość wydzielenia z klauzuli indeksacyjnej, rozumianej jako klauzula przeliczeniowa, w znaczeniu podstawy określenia zobowiązania kredytowego oraz jako klauzula waloryzacyjna przy określaniu wysokości zobowiązań z tytułu spłaty poszczególnych rat kredytu części abuzywnej powstałej w związku ze stosowaniem do klauzuli indeksacyjnej klauzuli kursowej (uznanej za abuzywną), a co za tym idzie utrzymanie w mocy umowy kredytu, po wyeliminowaniu z niej tych części postanowień uznanych za abuzywne, jako zgodnej w pozostałej części z przepisami prawa krajowego.

3. Powodowie wnieśli o odrzucenie skargi kasacyjnej (nie wskazali jednak podstaw i uzasadnienia tego wniosku), ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej, a także o zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powodów zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

4. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W judykaturze już wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakterystyki skargi kasacyjnej (zob. postanowienie SN z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18). Wskazano tam m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c.; nie służy zaś merytorycznej ocenie skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest wówczas usprawiedliwione.

5. Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob.

postanowienie SN z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie zostać przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08). Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego, powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) powinno spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c. – zob. postanowienia SN z 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13 oraz z 14 września 2012 r., I UK 218/12), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15 oraz z 24 października 2012 r., I PK 129/12). Chodzi przy tym wyłącznie o poważne wątpliwości, wykraczające poza poziom zwykłych wątpliwości prawnych, które powstają niemal w każdym procesie decyzyjnym (zob. postanowienia SN z 26 października 2021 r., I CSK 266/21 oraz z 30 czerwca 2021 r., III CSK 53/21).

6. Natomiast oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na potrzebie wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, jest przedmiotem rozbieżnej wykładni w judykaturze sądowej i na czym rozbieżność ta polega, co wymaga przytoczenia orzeczeń sądów wydanych w takich samych lub istotnie zbliżonych stanach faktycznych, względnie, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, wymaga interpretacji ze strony Sądu Najwyższego, z czego potrzeba ta wynika i z jakich powodów dotychczasowy dorobek doktryny i orzecnictwa jest w tej mierze niewystarczający. Nieodzowne jest ponadto, podobnie jak w przypadku przyczyny kasacyjnej określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., wykazanie związku między oczekiwaną od Sądu Najwyższego wykładnią prawa a wynikiem postępowania kasacyjnego (zob. postanowienia SN:

z 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14, i z 19 czerwca 2018 r., IV CSK 56/18).

7. Odnośnie do przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że uzasadnienie oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, jako przesłanki przyjęcia jej do rozpoznania, wymaga powołania się na kwalifikowaną postać naruszenia zaskarżonym orzeczeniem przepisów prawa materialnego lub procesowego oraz przeprowadzenia wywodu zmierzającego do jego wykazania. Oczywistość naruszenia ma miejsce wówczas, gdy jest ono widoczne *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje przy tym samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której spowodowało ono wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (zob. postanowienie SN z 6 listopada 2012 r., III SK 16/12).

8. Szczegółowa analiza sprawy prowadzi do wniosku, że skarga kasacyjna strony pozwanej pomimo obszerności rozważań nie zawiera argumentów wystarczających dla uznania, że w sprawie spełniona została przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 lub 4 k.p.c., uzasadniająca przyjęcie sprawy do rozpoznania.

9. Zastrzeżenia skarżącego co do formułowania żądania pozwu i treści rozstrzygnięcia na gruncie art. 189 k.p.c. nie przekonują o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej w tym zakresie. W powołanym przez skarżącego wyroku Sądu Najwyższego z 1 czerwca 2022 r., II CSKP 364/22, Sąd co prawda zanegował możliwość formułowania na podstawie art. 189 k.p.c. żądania ustalenia nieważności umowy, jednak wskazał też, że takie podejście było wcześniej w orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie akceptowane. Żądanie ustalenia nieistnienia stosunku prawnego może być „w ramach skrótu myślowego” określone

jako żądanie ustalenia nieważności umowy – zmierza ono wówczas do ustalenia nieistnienia stosunku prawnego, mogącego wynikać z zawartych przez strony umów, następnie ocenionych przez stronę jako nieważne. Stanowisko to podziela Sąd Najwyższy w niniejszym składzie (zob. też postanowienia Sądu Najwyższego: z 18 stycznia 2024 r., I CSK 1120/23; z 22 maja 2024 r., I CSK 369/23; z 14 czerwca 2024 r., I CSK 3240/23 i z 27 czerwca 2024 r., I CSK 1105/24).

10. Również zastrzeżenia skarżącego co do trafności przyjętej przez sądy *meriti* daty początkowej naliczania odsetek za zwłokę nie świadczą o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Kwestię tę w odniesieniu do tzw. procesów frankowych rozważał już Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE), który w wyroku z 7 grudnia 2023 r., C-140/22 mBank, wskazał, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stoi na przeszkodzie wykładni prawa krajowego, zgodnie z którą w celu dochodzenia praw, które wywodzi z tej dyrektywy, konsument jest zobowiązany do złożenia przed sądem sformalizowanego oświadczenia. Z kolei w wyroku z 14 grudnia 2023 r., C-28/22 Getin Noble, Trybunał orzekł, że artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13 stoją na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą w następstwie uznania za nieważną umowy kredytu hipotecznego zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem z uwagi na zawarte w tej umowie nieuczciwe warunki termin przedawnienia roszczeń tego przedsiębiorcy wynikających z nieważności rzeczowej umowy rozpoczyna bieg dopiero od dnia, w którym staje się ona trwale bezskuteczna.

11. Także trzecia przesłanka mająca świadczyć o oczywistej zasadności skargi nie został poparta przekonującymi argumentami. Kwestia ta, a także sformułowane zagadnienie prawne, dotyczą problemu abuzywności klauzul w umowie kredytu. Zagadnienia te były już wielokrotnie przedmiotem rozstrzygnięć ze strony Sądu Najwyższego oraz TSUE (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r. - zasada prawna - III CZP 6/21; uchwała Sądu Najwyższego z 28 kwietnia 2022 r., III CZP 40/22; wyroki Sądu Najwyższego: 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22; z 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22; z 13 maja

2022 r. II CSKP 293/22; 13 maja 2022 r. II CSKP 405/22; z 31 marca 2023 r., II CSKP 1052/22; z 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22; z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 1200/22; z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1461/22; z 9 lutego 2024 r., II CSKP 13/23; z 8 marca 2024 r., II CSKP 1956/22; z 8 marca 2024 r., II CSKP 183/23; z 20 marca 2024 r., II CSKP 401/23; z 20 marca 2024 r., II CSKP 2144/22; wyroki TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG i z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A.). Kwestie podnoszone przez skarżącego nie mają aktualnie waloru nowości. W orzecznictwie nie budzi też obecnie wątpliwości stanowisko, że niedopuszczalne jest zastępowanie wyeliminowanego abuzywnego postanowienia umowy innym mechanizmem wyliczenia kwoty raty kapitałowo-odsetkowej. Żaden bowiem przepis prawa, w tym art. 385¹ i art. 358 § 2 k.c., nie daje podstaw do zastąpienia klauzuli abuzywnej innym postanowieniem. Uzupełnienie luk po wyeliminowaniu takiej klauzuli stanowiłoby bowiem zbyt daleko idącą modyfikację umowy w celu ratowania sytuacji prawnej przedsiębiorcy stosującego niedozwolone postanowienie umowne (zob. wyrok SN z 26 kwietnia 2022 r. II CSKP 550/22; postanowienia SN z 31 maja 2022 r., I CSK 2314/22; z 1 lutego 2023 r., I CSK 5615/22 oraz z 6 lipca 2023 r., I CSK 5755/22). Potwierdził to Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, w której stwierdzono m.in., że w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego, odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. Ponadto Sąd Najwyższy przesądził także, że w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

12. Podniesiona przez skarżącego wątpliwość wykładnicza na gruncie art. 203¹ k.p.c., dotyczy problemu podniesienia zarzutu potrącenia, a zwłaszcza konieczności złożenia w tej kwestii odrębnego oświadczenia o charakterze materialnoprawnym. Istotnie, w niektórych orzeczeniach Sąd Najwyższy odrzucał możliwość uznania za skuteczne oświadczenia o potrąceniu zawartego w piśmie

procesowym doręczonym nieumocowanemu do przyjmowania oświadczeń materialnoprawnych pełnomocnikowi procesowemu strony powodowej w związku z niedojściem oświadczenia do adresata (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 7 marca 2013 r., II CSK 476/12, postanowienia Sądu Najwyższego: z 2 marca 2023 r., I CSK 4184/22; z 29 września 2023 r., I CSK 5/23); w innych zaś przyjmował, że w takiej sytuacji oświadczenie o potrąceniu mogło być uznane za skutecznie złożone (por. wyroki Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2016 r., II CSK 862/14 i z 8 czerwca 2017 r., V CSK 585/16; uchwała z 2 lipca 2024 r., III CZP 2/24; należy wszakże zauważyć, że w dwa ostatnie z przytoczonych orzeczeń dotyczyły spraw pomiędzy przedsiębiorcami). W niniejszej sprawie sądy orzekające uznały, że w sprawie nie zostało wykazane, by oświadczenie pozwanego o potrąceniu zostało doręczone do powódki w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. W sprawie niniejszej brak byłoby zatem podstaw, aby analizować przedstawiony w skardze problem dotyczący skuteczności oświadczenia pozwanego o potrąceniu z uwagi na wskazane wiążące ustalenie sądu odwoławczego. Wypada ponadto zwrócić uwagę, że *in casu* sąd *meriti* ocenił zarzut potrącenia jako nieskuteczny nie tylko ze względu na nieuznanie wykazania doręczenia oświadczenia o potrąceniu kredytobiorcy, ale także z powodu zastrzeżeń co do sposobu ustalenia rozmiarów bezpodstawnego wzbogacenia, a przede wszystkim – ze względu na uznanie, iż roszczenie pozwanego jest niewymagalne (k.420).

13. Według Sądu Najwyższego, nie ma przy tym innych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

14. Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

15. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1 § 1¹ i § 3 k.p.c. oraz § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra

Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

(G.N.-J.)

r.g.